СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 248. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер 24-го жовтня 1935. — VOL. XLIII. No. 248. Jersey City, N. J., Thursday, October 24, 1935. THREE CENTS

АМЕРИКА ЗАЯВИТЬ СВОЮ ВОЄННУ ПОЛІТИКУ ЛІЗІ НАЦІЙ

ВАШИНҐТОН. — Супроти повідомлення уряду Злучених Держав Лігою Націй про кроки, які Ліга підпринимає супроти італійсько - етіопської війни, американський уряд збирається повідомити Лігу Націй, яке становище в цій справі він займає.

Уряд видасть цю заяву, як тільки президент Рузвелт вернеться зі своїх вакацій.

УРЯД МОЖЕ ВИДАТИ БІЛЬШЕ ГРОША НА ДОПОМОГУ РОБОТИ.

ВАШИНҐТОН. — МекКарл, ґенеральний контрольор федерального уряду, одобрив дальші видатки на запомогові роботи федерального уряду, і „адміністрація поступу праць" буде могти видати ще півтора міліярда долярів на ті цілі.

Приказ МекКарла дав негайно урядови можливість видати 700 мілліонів долярів.

Супроти цього сподіваються, що десь коло половини листопада буде більше роботи.

УРЯД ВЕДЕ СЕРІОЗНУ АКЦІЮ ЗАЛІСНЕННЯ.

ВАШИНҐТОН. — Федеральне лісове бюро подає в своїм звіті, що воно засадило цього року 55 міліонів дерев, щоб виставити лісову захорону проти язви копоту.

На наступний рік уряд думає вести цю роботу далі та засадити ще кількадесять міліонів дерев. На цю ціль визначено 2 міліони долярів, але цього відай буде замало.

Пояс лісів має мати коло 1,200 миль довжини та коло 100 миль ширини. Тягнеться він від канадійської границі через стейти Північна й Полуднева Дакота, Небраска, Канзас, Оклагома й Тексас. Смуга не йде правильно, бо не всюди є ґрунт, що надається для управи лісу.

ЗАІНКОРПОРОВАНО ТОВАРИСТВО ДЛЯ СВІТОВОЇ ВИСТАВИ В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Стейтовий уряд уже дістав просьбу про інкорпорацію спеціяльного товариства для світової вистави в Ню Йорку в 1939 та 1940 році.

Товариство заінкорпоровано як небизнесове, себто як таке, що не має на цілі добуття зисків для підприємців. Між інкорпораторами є визначні бизнесмени, суспільні діячі, політики, ґазетярі, накладці, навіть представники робітничих юній.

Назагал плян організації йде за шикаґовською виставою. Вистава має бути відкрита дня 30-го квітня 1939 року на 6 місяців, а має бути замкнена в зимових місяцях та знову відкрита на літо 1940 року. Кошти вистави обчисляють на 40 міліонів долярів.

БОРОТЬБА ЗА ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИЩА НЕ ВГАВАЄ.

НЮ ЙОРК. — Заява ґенерала Шерила, представника Америки в „інтернаціональнім комітеті олімпійських ігрищ", проти акції за бойкот цих ігрищ викликала знову цілу масу суперечних заяв.

Наперед виступила проти нього американська Жидівка, Мис Гелен Майер, відома зо своєї вправи в бійці шаблями. Вона заперечила заяву Німців, що, мовляв, олімпійський комітет не проявляє упередження до Жидів, бо ось запросив її до участи в ігрищах. Вона каже, що вона такого запрошення не дістала, та що супроти протижидівської аґітації вона не думає їхати до Німеччини на ігрища.

„Комітет для справедливости", що веде бойкотову акцію, виступив проти Шерила з заявою, що Шерил помиляється, коли представляє питання участи в олімпійських ігрищах як справу відношення між Німеччиною й Жидами. Секретар комітету, Вилієм Чеймберлен, каже, що справа в тому, чи Німеччина перестерігає засади справедливости супроти атлетів. Він каже, що націстичний уряд не дає нагоди свобідної атлетичної конкуренції нікому, що не годиться на націстичні засади.

За ґенерала Шерила заявилися д-р Джозеф Рейкрофт, віцепрезидент американського олімпійського комітету, та Фредерик Рубієн, секретар комітету. Зате бувший суддя Магоні, президент „краєвої атлетичної юнії", виступив з публичною промовою перед одним клюбом у Колюмбійськім університеті за бойкот. Йому відповів Мурин Бенджемин Джансон, один з найкращих бігунів Америки, кажучи, що заки Магоні візьметься нищити упередження Німців до Жидів у Німеччині, він повинен уперед знищити упередження білих до Муринів у південних стейтах Америки.

Потім за бойкот олімпійських ігрищ заявилася Стеля Волш, відома американсько-польська бігунка, котра була недавно в Німеччині з одною польською дружиною та каже, що Німці поводилися супроти одної Жидівки в польській дружині обридливо.

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОТОҐРАФІЇ.

На французькім кораблі „Нормандія" приїхав до Америки французький професор Жак Бретмон, котрий між 800 винаходами, які він хоче тут продати, має так званий трирозміровий апарат до фотоґрафування. Дотеперішні „камери" здіймають тільки ширину й довжину предмету, а не дають враження глибини.

НЕМА ОЛІВЦІВ, НІ ЗШИТКІВ.

Молотов і Сталін підписали новий декрет у шкільній справі. В декреті подрібно вичислили скількість олівців, пер, зшитків і т. п., яких треба буде в 1936. р., як теж намічено форму й розмір школярських торбинок. Зроблено це тому, що з початком нового шкільного року виявилися великі недостачі шкільних приладів та матеріялів.

ВСЮДИ ОБСАДЖУЮТЬ МІСЦЯ ЧЕХАМИ.

Місце начальника залізничої стації в Хусті (Закарпаття) приділено Чехови Костці, що не вміє по українськи та не може порозумітися з подорожніми ані писемно ані словесно. На опорожнене місце начальника стації в Ужгороді мають призначити Словака.

Гарна „автономічна" країна!

СПАДЩИНА ПО ОЛ. НОВАКІВСЬКІМ.

Комісія зложена з д-ра Голубовського, д-ра Рака й дир. Нац. Музею д-ра Свєнціцького, почала працювати над інвентаризацією й оцінкою малярської спадщини по Ол. Новаківськім. Всіх образів є коло 500, а досі зінвентаризовано 283. Плянують збірну виставу творів Ол. Новаківського та здепонування цілої спадщини в Національним Музеї.

ПРОГУЛЯВ КІЛЬКАДЕСЯТЬ ТИСЯЧ.

В червні ц. р. вкрадено братам Юді і Ліпі Кімлям у Галичі касетку з 20 тисячами зл. Довгий час поліція не могла попасти на слід злодія, аж недавно він сам зрадився. До міста Келець приїхав з Кракова панок, що подав себе за інжиніра Коловроткевича з Лодзі і почав бавитися в товаристві якоїсь ясноволосої дами. Розбивався ночами по люксусових ресторанах і шастав грішми на всі боки. Платив за забави нераз по кілька тисяч, даючи обслузі по 100 зл. на пиво. Шоферови М. Требіцькому, що їздив з ним часто на гульню, справив весілля на 30 осіб і заплатив за страви і напої, замовлені в першорядному ресторані, 3,000 зл. В Кельцях він познайомився з молодою кравчинею Станиславою Войцеховською, обіцяв з нею оженитись і забрав її на село, щоб купити їй фільварок. Тут справив бенкет на цілу околицю і перевіз усіх гостей до Люблина, де продовжував свою гульню. Тимчасом на розбавленого „інжиніра", що розкидав гроші як божевільний, звернула увагу поліція й арештувала ціле товариство, як виходило з ресторану. Після переслухання арештованих звільнено, з вимком „інжиніра" та його нареченої, у яких знайшли 22,000 зл. і 994 доляри. „Інжинір" признався в часі слідства до крадіжу грошей у Кімлів і заявив, що називається Грач. Мешкав постійно в Галичі і був мулярем.

СЕНЗАЦІЯ ПАРИЖА.

В сильно залюдненій частині Парижа Сен Лязар при вулиці Ром стоять доми під нумерами 70, 72 і 74. Три дні вечором у годині 10-тій показувалася над ними зява людини. Коли людей наростала щораз більша юрба, заалярмовано четвертого вечора огневу сторожу. Прибули, розуміється, репортери великих щоденників, передусім американських. Не минула десята година, а загадочна людська стать явилася знову і почала пересуватися в повітрі понад згаданими домами. Заки одначе вогняна сторожа уставила драбини, „почав падати дощ і зява поволі розтопилася перед очима зібраної товпи. Поліційні жовняри перевели за той час слідство і переконалися, що у згаданих домах не було злодія, ані ніхто не умер. Паризькі спіритистичні кола зацікавилися зявою і дослідили, що під числом 72 мешкала правнича дорадниця самовбивниці у вязниці мадам Ано, що вмішана була у великі фінансові афери. Ще дві години перед самоґубством бачилася мадам Ано з одним банкиром і виявила йому свій плян реформи фінансів цілого світу. Спіритистичні дослідники переконані, що зявою був дух мадам Ано, бо, на їх думку, люди, що гинуть наглою смертю, знаходяться ще довший час в „астральному стані" і можуть ще являтися людям. На всякий спосіб Париж має небувалу сензацію й тему до балачок.

КИТАЙСЬКІ ОПРИШКИ ГУЛЯЮТЬ.

В міжнароднім районі міста Шанггаю в білий день довершили чотири китайські опришки сміливого нападу. Вулицею котився почтовий віз, що перевозив 100 тисяч долярів. На переді сидів урядовець почти з китайським кулісом (візником), ззаду кивалися з крісами в руках два вояки. Нагло прискочили до воза чотири звинні, жовтолиці малпи. Зачалася стрілянина. Куліс, поцілений у серце, дав сторчака під віз і сконав, оба вояки, важко ранені, повипускали кріси з рук. Опришки захопили всі доляри, сіли на авто, що недалеко на них ждало, і пропали без сліду.

З МАНЕВРІВ ПІД КИЄВОМ.

Маневрам, що відбулися недавно під Києвом, рішили большевики надати характер демонстрації сил червоної армії, обчисленої на враження, яке вона зробить на закордонних обсерваторів. В присутності Ворошилова почались операції „червоної" армії проти „блакитної". В маневрах головний натиск покладено на рух великих мас кавалерії та на летунські наскоки. Свого роду сензацією маневрів було винесення з аеропланів 1000 жовнірів, що опустилися на землю на легкопадах.

ВЕЧІР НАРОДНЬОЇ НОШІ В БРОДАХ.

Заходом філії „Просвіти" у Бродах відбувся вечір народньої ноші, що на нього прибуло коло 600 сільських хлопців і дівчат у народних строях. При звуках музики відбувалися народні танці, а ввечері роздано нагороди за найкращі строї. Першу нагороду дістала п. Татаринська, другу п. Шванюківна.

ЦІКАВИЙ ЛІКАРСЬКИЙ ВИПАДОК.

Високий австрійський урядовець Бранді запримітив, що не може рушати великим і вказуючим пальцем. Ніодин лікар не міг ствердити, чому так сталося. Бранді мусів покинути свій улюблений спорт: лови. Один молодий хірург поставив його під радовий апарат і виказалося, що пацієнтови доросло ще одне ребро коло ший й то ребро натиснуло на нерв та спричинило тим параліж двох пальців. Переведено легку операцію, віддаливши непотрібне ребро, і пацієнт зараз міг порушати спараліжованими пальцями.

КОНКУРС РИБОЛОВЛІ.

Рибалки полудневого побережжя Ґренляндії постановили зробити конкурс риболовлі з початком осени, тоді саме, коли починається сезон на риболовлю. Вони створили комісію, що буде важити кожну рибу. При кінці сезону зсумують всі риби. Той, що зловить найбільшу скількість риби, дістане премію й буде носити імя короля риболовлі.

БАГАТА ЖЕБРАЧКА.

В Радомську біля Лодзі померла на вулиці, виснажена голодом, 52-літня жебрачка. При померший знайшли книжечку ПКО на 4,800 злотих.

ОСТАННІЙ ЛИСТ МАРІЇ АНТУАНЕТИ.

В бібліотеці графа Гайнріха Антонія в Охоницах біля Піщан знайдено оригінал прощального листа французької королеви Марії Антуанети, що вона його в останній хвилині перед своєю смертю на шафоті написала до сестри свого чоловіка, княжни Єлисавети. „Тобі, дорога сестро — читаємо в листі — пишу оце востаннє. Мене якраз засудили, але не на сороміну смерть, призначену для злочинців, але для того, щоб я могла поєднатися з твоїм братом, а моїм чоловіком. Мені дуже прикро залишати мої нещасні діти. Вмираю в апостольській, римо-католицькій вірі, що була вірою моїх батьків, у якій мене виховано й до якої я признаюся. Тому, що я не можу ждати ніякої релігійної розради й тому, що не знаю, чи є ще тут священика мойого віроісповідання побачу, а крім цього, знаючи, що місце, на якому я знаходжуся, моглоб їх наразити на велику небезпеку, наскільки вони прийшлиб до мене, я з щирого серця прошу Бога, щоб простив мені всі гріхи, яким я його колинебудь прогнівала. Прощавай, добра, ніжна сестричко! Колиб цей лист дійшов до тебе! Стискаю тебе з цілого серця, тебе й мої нещасні діти".

Марія Антуанета, дочка австрійського цісаря Франца І. й Марії Тереси, жінка французького короля Людвика XVI, вмерла під ґільотиною, як жертва народнього гніву, 16. жовтня 1793. Листа, що його написала до сестри свого чоловіка перед смертю, не доручили адресатці. Щойно революціонер Куртоа відкрив його серед паперів тюремної канцелярії й продав Людвикови XVIII його... копію. Оригінал продав Куртоа за ґраницю. Тепер він знайшовся в бібліотеці графа Апонія, якому американські збирачі пропонують за нього 20,000 долярів.

НОВІ АРЕШТИ НОВИХ „САБОТАЖНИКІВ" НА УКРАЇНІ

МОСКВА (Росія). — Урядовий часопис „Правда" доносить з України, що заходом Комісаріяту справ внутрішніх УССР викрито в Харкові новий заговір проти Советів. Тим разом є ними залізничники-троцькісти, білоґвардійці, що підступом увійшли до комуністичної партії, та були на службі ворогів Советів. В такий спосіб обвинувачують Совєти ново заарештованих. Кажуть про них, що вони доводили до цього, що не можна було завести порядку в комунікації й транспорті. Вони то стягали до варстатів добрі льокомотиви і їх там псували, а до вжитку передавали попсуті. Про Богданова, що був начальником залізничого магазину, пишуть, що він скривав перед владою, що походить з багатого поміщицького роду та що боровся з білоґвардійцями проти Советів. Між тими, що їх арештувала советська влада, подибуємо такі імена і з таким обвинуваченням: Савченко, машиніст, що брав участь у жидівськім погромі в 1917 р., а далі Каченко, поміщик, що зраджував большевиків перед гетьманом; Гребенішенко, що служив в армії Врангля; Єґерський, бувший купець і власник ресторану, та Караванів, син священика і пачкар. Про ті арешти совєтська преса розписується дуже широко, подаючи разом з тим новинку з Севастополя на Кримі, де розстріляно советського офіцира, команданта армії, якого обвинувачено за те, що в 1920 р. зрадив 10 большевиків і передав їх у руки шпиґунів армії Врангля.

В Харкові арештовано в звязку з саботажами на залізниці 20 осіб.

НОВА КНИЖКА ПРО ПЕТЛЮРУ.

РИМ. — Як подає Офінор, видавництво „Мита Україна" видало книжку відомого знавця українських справ, Лавра Майнардія, присвячену памяті Головного Отамана під титулом „Симон Петлюра, Герой та Мученик України". Автор освітлює особу Покійного не лише як народнього вождя, але й як апостола, що зумів вдунути в душу народу запал до боротьби за волю і тому стався живим прапором боротьби за визволення України. В окремому розділі автор аналізує, як він каже, „скандальний" процес Шварцбарда, який він уважає жахливою помилкою з боку жидівства і який може принести для нього сумні наслідки. До книжки додані стислі загальні дані про Україну. Італійська критика зустріла появу цеї книжки, яка прикрашена численними фотоґрафіями, з великою прихильністю.

ОЖИДАЮТЬ МИРОВИХ ПЕРЕГОВОРІВ.

ЛОНДОН. — Уже нема ніякого сумніву, що йде до замирення в справі Етіопії. Покищо йде дипльоматична підготова, але з неї вже видно, що Анґлія, Франція й Італія дійшли вже до певних пунктів згоди. Це видно найкраще з промови сера Гора, міністра справ закордонних, що говорив у британськім парляменті про Італію як про „старого приятеля" й „союзника", та висказав радість, що Ліга Націй не спішиться з санкціями проти Італії. Гор теж заявив, що є надія, що італійсько-етіопський конфлікт готов бути полагоджений у такий спосіб, що задоволить Лігу Націй, Етіопію й Італію.

СЕЛЯСІ БОРОНИТЬ ЧЕСТЬ ІТАЛІЇ.

АДІС АБАБА (Етіопія). — Етіопський король Селясі заявив кореспондентам Асошіейтед Прес, що не є правдою те, що передали деякі американські й інші світові ґазети, що Італійці вживають куль „дум-дум", або що з тенками і машиновими крісами наїжджають на етіопські села і вистрілюють населення та затовчують на смерть жінки і діти під колесами тенків. Король тільки жалував, що при бомбових італійських атаках гинуть безборонні жінки і діти. Він теж заявив, що не є правдою, щоб італійські жовніри вживали трійливих ґазів. І додав, що не хоче, щоб неправдою понижувати честь Італії. При кінці зазначив, що він готов до заключення мира з Італією, але мирові переговори можливі тільки тоді, коли не буде ні одного італійського жовніра на етіопській землі.

РОЗЗБРОЮЄ РЕВОЛЮЦІЙНІ ҐРУПИ.

ПАРИЖ. — Французький уряд виготовив законопроекти, що є звернені проти політичних Ліг зліва і зправа. Йде про те, що як одні так і другі Ліґи є революційного характеру і змагають до перевороту в державі. Для цеї цілі вони віддавна підготовляються та мають навіть багато нагромадженої зброї. Нові розпорядки возьмуть ті організації під гострішу контролю. Будуть теж видані великі обмеження щодо політичних демонстраційних походів.

КЛОПІТ З НЕВІЛЬНИКАМИ.

РИМ. — З Африки доносять, що італійська армія звільнила на занятій етіопській землі всіх невільників. Та тепер біда: треба їм дати роботу і їх живити. А це вже складніша справа.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Se nd Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accept l for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Сиґі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 цент.ві

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЖЕРЕЛО Й ОПОРА НАРОДНЬОЇ ПРАЦІ

Куди не поглянемо, всюди брак сил, всюди недостатки. На одних ділянках нема ще виконаної найпримітивнішої програми праці, на інших пороблено щойно початки. І так виглядає на ділі наша американська Україна. Та, пишучи те, можемо відразу стрінутися з ріжними замітками. Бо коли говориться загально, як отсе ми робимо, то воно моглоб виглядати на пусту критикоманію. Та ми можемо позволити собі й на такий спосіб критики, бо ця критика відноситься теж до нас самих. Тому можемо спокійно твердити, що ми щойно починаємо братися до програмової, систематичної праці, бо щойно тепер настають можливости до цього. Кажемо виразно: можливости. А під цим розуміємо те, що щойно тепер ми зачинаємо діставати більше число інтелєктуальних сил, які щойно буде можна запрягти до праці на тих ділянках, які досі не були зовсім торкнені, або були запущені. Це відноситься в першу чергу до нашої культури. Бо тут доперва тепер зачинаємо входити від примітивізму на вищий щабель.

Та, читаючи ті наші завваги, призадумаймося, хто властиво ті всі справи порушує в Америці? В яких ґазетах пишеться про те все? І хто ті справи підпирає порадою і грошем?

Бо, подумавши над тим, прийдемо до висновку, що є одна народня установа в Америці, яка не відмовляється подати помічну руку усім тим справам, що про всі ті справи думає і їм пособляє. А тою установою є: Український Народний Союз.

Дехто, що не є в нашій орґанізації, що не є обізнаний з ролею, яку відограв У. Н. Союз в українськім житті в Америці, може собі подумати, що отсе ми намагаємося робити рекляму Союзови, що це бизнес вимагає цього, щоб ми так писали. Не відмовляємося від того, що це є наш обовязок писати про орґанізацію так, щоб здобувати для неї якнайбільше прихильників. Як хто хоче думати, що це є наш „бизнес" так писати, може й так думати. Та хай не забуває, що аґітувати за У. Н. Союз, хоч би це хто назвав і „бизнесом", є найбільшою честю для свідомого й патріотично вихованого Українця в Америці. Бож коли піде добре „бизнес" У. Н. Союзови, то піде добре „бизнес" і цілій американській Україні! Вона житиме й цвистиме з У. Н. Союзом. Бо в У. Н. Союзі — як досі, так, надіємося, й у будучности — знайде притулок усе те, що є дороге українському народови в старім краю і тут в Америці. В. У. Н. Союзі знайде й надалі попертя кожна народня праця. Від У. Н. Союза виходитимуть далі ті ідеї, якими житиме американська Україна в будуччині. Та щоб так дійсно було, треба дбати про зріст У. Н. Союза в членах.

В. Барвінський.

ДОВКОЛА ОСТАННЬОГО ТРИЦЯТЬЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ ТВОРЧОСТИ

Писати про українську музичну творчість з перспективи точно означеного останнього 30-ліття, що стало товчком до мистецької вистави Національного Музею у Львові, булоб може не конче оправданим паралєлізмом. Сам 1905 р. оснування Музею не є якоюсь зворотною датою в розвою нашої музики. Можнаб тільки зазначити, що довкола цього року починають чимраз то виразніше перехрещуватись **дороги двох періодів, з яких один закінчився пізніше смертю М. Лисенка, другий-же започаткував Ст. Людкевич.** Тоді назрівав теж перелім, від якого рахуємо початок найновішої доби нашої музичної творчости. Довкола тої дати одні з українських композиторів сходили з життєвої арени: **Іс. Воробкевич** († 1903 р.), **Н. Вахнянин** († 1908), **Д. Січинський** († 1909) і вкінці **М. Лисенко** († 1912), того самого року **В. Матюк,** а ті, що залишились, як **О. Нижанківський, Ф. Колесса, Г. Топольницький, Й. Кишакевич** та **Я. Лопатинський,** хоч дехто із них творить іще нині, — становлять тільки продовження минулої доби. Неодин із названих тут міг би може ще й донині мати сильніший вплив на українську музику, — булиж між ними справжні таланти, одначе своєрідні умовини, брак можливости придбати основну музичну ерудицію і професійно присвятитись музиці, звузили значіння їх творчости. А проте треба поставитись до їх зусиль з пієтизмом і признанням. Безперечно найсильнішою індивідуальністю був таки **М. Лисенко;** хоч його закордонні студії були подекуди доривочні, своєю сильною індивідуальністю зумів він сам створити окрему т. зв. Лисенківську добу. — Він перший відкрив нам животворні джерела народньої пісні, дав нам незвичайно цікаві зразки питомого українського стилю, він перший поклав під українську музичну культуру тривкі підвалини свідомо національного обличчя і визначив шляхи, якими вона повинна розвиватися. Та всеж, без огляду на великий свій вплив, Лисенко не створив „школи" в історичному значінні. Розвій музики на Придніпрянській і Галицькій Україні пішов трохи відмінними шляхами.

На Наддніпрянщині появляються **К. Стеценко і М. Леонтович.** Та оба вони не змогли розпростерти своїх крил до такого широкого лету, як Лисенко. Колиб не умовини, хто зна, чи оба вони не булиб нині першорядними величинами. А так — обмежувались вони майже виключно до хорової мініятури. Стеценко зближається більш до Лисенка: в нього, як і в Лисенка, проявляються деякі впливи Чайковського та західніх романтиків. Та хорова техніка Стеценка в порівнанні з Лисенком, виказує куди більшу гладкість фактури й голосоведення та гармонічного багатства, а деякі твори, як „Сон", „Усе жило, усе цвіло", „Весонько, весно", „Сійтеся, квіти", його опрацювання „Колядок і Щедрівок", можнаб уважати за перлини не тільки нашої, але й усесвітньої хорової літератури. Його „Панахида" це зразок народнього церковного українського стилю. Зовсім виняткове місце не тільки в українській, але й у всесвітній хоральній літературі займає М. Леонтович. Його підхід до опрацювання народніх пісень можна вважати за ґеніяльний. Спосіб його обрібок мажнаб назвати „вокальною інструментацією', у глибоко естетично-змістовому значінні. Це найважніша основа обрібок Леонтовича, джерела якого слід булоб глядіти у т. зв. нар. „голосіннях". Хорова фактура Леонтовича наскрізь поліфонічно-контрапунктична з частинами імітаційними, наступами голосів аж до 4-голосової фуґальної експозиції включно. У Леонтовича треба зазначити хист, як у нікого іншого, простими засобами осягнути надвичайні ефекти. (Найцінніші опрацювання: „Ой пряду", ґеніялний „Щедрик", „Дударик", „Зайчик", кант „Почаївська Мати Божа" й т. д.).

Зваживши обставини, серед яких набували музичну освіту оба ці композитори, то треба їх, зокрема Леонтовича вважати виразником незвичайно сильної потенції українського музично-творчого духа. Треба теж згадати **П. Сеницю,** що звертається більш у бік інструментальної музики передчасно померлого **Я. Степового, О. Кошиця,** більш відомого. як феноменального дириґента й ін. Та творчість їх не виходить поза межі місцевого значіння.

Головна характеристична риса і значіння доби української музичної творчости від Лисенка, це помітна перевага вокальної музики — особливо хорової, опертої здебільша на народній пісні. За висказами чужинців (пр. З. Неедлі) Українці створили в тій ділянці „мистецтво зовсім оригінальне й рідке, а при цьому велике".

Зворотною точкою в розвитку української музики в Галичині, а також і Наддніпрянщині була поява **Ст. Людкевича** (муз. студії у Ґреденера і Землінського). Відтоді починається праця виповнити хочаб частинно ту прогалину, яка повстала наслідком довгої перерви у нашій колись такій славній музичній традиції, а також вивести нашу творчість із вузьких місцевих рямок на ширший терен. Головна вага Людкевича, що у сфері муз. техніки і виразу стоїть більш у звязку з романтиками: Шопеном, Мендельсоном, Ґріґом, особливо Чайковським, ніж із Лисенком — у його великих вокально - інструментальних творах. Людкевич і досі найкращий представник вокального стилю в Галичині. Такими творами як 4-частинна симфонічна ода „Кавказ", Людкевич став основником монументального вокально - інструментального стилю.

Для розвитку інструментальної музики переломове значіння має молодша і наймолодша ґенерація із Галичини і Наддніпрянщини, що виступає щойно кілька літ до світової війни й після неї. Ці композитори свідомо звертаються головно до інструментальної музики. До них інструментальної української літератури майже не було; від того часу вона розростається головно у ділянці фортепіяновій (твори сольові, концерти), камерній, симфонічній, балетовій і нарешті навіть опероцій, переймаючи в себе новіші чи цілком сучасні зразки композиторської техніки та музичного виразу.

На музичному овиді зявляються раніше галиькі композитори, виховані в праській школі найвизначніших чеських композиторів: Вітєслява Новака та частинно Йозефа Сука. Особливо школа Новака, на якого творчости атмосфера словацької народньої музики залишила такий могутній слід, мала теж рішальний вплив на подібне відношення його учнів до народньої української музики. Від того часу українська музична творчість пробивається постійно на міжнародній терен. До цієї ґрупи належать: **Василь Барвінський** (ученик Новака), **Нестор Нижанківський** (ученик Хибінського у Львові, Маркса у Відні і Новака у Празі), **Микола Колесса** (уч. Якименка, О. Шіна і В. Новака у Празі) і **Зиновій Лисько** (уч. Якименка, Ірака та Сука — частинно й Новака).

Музична творчість цієї ґрупи опирається у значній мірі на народній фолькльор, який кожного з них інспірує інакше. Більш поміркований напрямок репрезентують В. Барвінський та Нестор Нижанківський. Оба вони вийшли з нероромантичного напрямку і стилістично трохи зближені до себе. Вони перші почали використовувати більш новочасні напрямки композиторської техніки, й музичного вислову. Те саме бачимо і в творчости З. Лиська й М. Колесси, що творять радикальніший напрямок. Вони послуговуються менше готовими продуктами народньої пісні, стараються творити в народньому дусі. З. Лисько використовує передовсім діятоніку аж до атоналізму включно, М. Колесса цікавиться головно гуцульським та лемківським фолькльором на зразок напрямку Бартока.

Слід ще тут згадати Придніпрянця **Г. Дяченка,** учня Й. Сука в Празі, а з молодшої ґенерації **Ст. Туркевич-Лісовську** (уч. Шіна і Новака у Празі) і **Р. Сімовича** (теж учня Шіна і Новака). Проти цієї ґрупи стоїть **А. Рудницький,** уч. Шрекера в Берліні, — який поминає національний елємент у музиці — чи радше відриває народню пісню від її фольклористичних рис, та намагається зблизити українську музику з крайніми течіями та тенденціями чужих модерністів (Стравінський...)

Зате **Борис Кудрик** (уч. Є. Мандичевського у Відні) старається поєднати український елемент із духом клясичної музики.

В Америці працюють популярний композитор **М. Гайворонський** та **Р. Придаткевич** з Галичини, й **П. Углицький** із Наддніпрянщини. Цей спис можнаб доповнити іменами таких популярних композиторів як **Я. Ярославенко, Б. Вахнянин, В. Безкоровайний, Е. Форостина, І. Левицький,** що через брак основніших музично-теоретичних студій не вийшли поза рямці більшого чи меншого місцевого значіння.

На Буковині працює **Бойченко.**

Хоч зворот у бік інструментальної музики зазначується в галицьких композиторів трохи раніше та з виразнішими національними рисами, ніж на Наддніпрянщині, бо ще до світової війни, то проте сильнішу ініціятиву й розмах видко в наддніпрянських композиторів, що приходять до слова у післяреволюційній добі менш-більш від 1922 р. — хоч їхні творчі надбання сягають іще менше-більше 1915 р.

Висуваються на перше місце композитори як **Л. Ревуцький, В. Косенко, П. Козицький, М. Веріківський,** пізніше **Б. Лятошинський.** Стилістично майже кожний із них творить відмінний тип композитора. Найрадикальніший із них та наймодерніший у техніці та виразі Борис Лятошинський (учень Ґлієра), був спершу під впливом пятки російських новаторів, опісля перейшов до атональности, щоб нарешті навязати контакт із українським культурним процесом. Менш радикальний Л. Ревуцький (спершу учень Лисенка, опісля Ґлієра) виказує зпочатку впливи Рахманінова, подекуди Шопена, пізніше Скрябіна, а то й Чайковського. Та впливи ті перетоплюються в огні сильної індивідуальности, що у творах на народню музику дає дуже цікаві зразки українського модерного стилю.

Для гармоніки Ревуцького характеристичний хроматизм, інколи стрічаємося з анатольністю гармоній. Оба згадані композитори майстерно опановують великі форми та інструментаційну техніку, хоч кожний у відмінній формі. Композитором великих форм є теж найбільш поміркована індивідуальність — В. Косенко (учень Н. Соколова). У нього теж помітні впливи Чайковського, Рахманінова та Скрябіна.

Іншу дуже цікаву ґрупу композиторів творять П. Козицький і М. Вериківський (учні Б. Яворського). Хоч вони плекають теж більші форми (опера, балєти, орхестральні твори) то їх вага мабуть найбільша в мініятурах інструментальних та вокальних; Козицький висловлює це може сильніше й ядерніше у сфері вокальній. Особливож в опрацюванні народніх пісень продовжує він принципи Леонтовича. Крім них треба згадати ще **В. Костенка, Ф. Наденека, М. Радзієвського,** чимало активного в останніх часах **Ігоря Белзу,** учня Лятошинського. **О. Чишка** і багато інших.

Більший розмах та всебічність творчости сучасних радянських композиторів можна пояснити обставиною, що на Наддніпрянщині музична культура й її традиція стояли все вище ніж у Галичині, крім цього підтримом і пропаґандою музичної справи в часі українізації (створення державних опер, оснування української Фільгармонії, реорганізація музичних драматичних Інститутів, співучих капель, державні музичні конкурси й нагороди, замовлювання творів в українських композиторів). Все це мало такий вплив на розвиток музичної творчости на совєтській Україні, що й чужі (як **Ґлієр, Яновський, Золотарьов, Мейтус** і інші) почали творити на українські теми чи сюжети. Нарису музичної творчости на совєтській Україні не можна вважати повним, з огляду на брак контакту з українськими музичними колами в останніх роках.

Ділянка науково - етнографічна має в особах **Кл. Квітки** (сов. Україна) і **Ф. Колесси** (Галичина) своїх найвизначніших представників. На науковому полі працюють і деякі композитори (Ст. Людкевич, З. Лисько, Борис Кудрик — Галичина) далі історик української музики **М. Грінченко** (Київ), **Ф. Стешко** (Прага) та низка молодих музикознавців у Галичині: **В. Витвицький, Я. Козарук, О. Хомінський.**

Нарешті слід би згадати про музичні видавнитва: „Державне Видавництво України", „Київське Музичне Видавництво", „Українська Накладня в Берліні", „Торбан" у Львові, видання Музичного Т-ва ім. Лисенка у Львові та Стрию, видання Українського Музичного Т-ва при кол. Громадськім Комітеті у Празі, американське Видавництво „Обєднання" та низка приватних видань.

З музичних журналів треба згадати київську „Музику", опісля Харківську „Музику масам", декілька спроб українських музичних журналів у Галичині) „Музичний листок", „Боян" і т. ін.).

Про дуже важну сторінку відтворчої музики треба би написати хіба окрему статейку. — („Назустріч").

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Н. Н., Обурн, Н. Й. — І нас теж дивує, як це можливо, щоби в Обурн досі не було нікого, щоб написав коротку історію громади. Як Ви не можете, то поговоріть з ким іншим. Таж у громаді є священик, дяк і дехто зі старших чи молодших, що моглиб це зробити.

„З найчорнішої землі виростають найкращі цвіти, а найвищі й найсильніші дерева пнуться до неба зпоміж скель".

Корней.

УЛАС САМЧУК.

ВОЛИНЬ

Роман-хроніка у 3-ох частинах.

Частина І.

КУДИ ТЕЧЕ ТА РІЧКА?

81

Хома Ет-тоє поїхав з бочкою по воду. Під горою зустрів його Мельник, зупинив і побив колеса сокирою. Вернувся Хома. — Ет-тоє їду, виходить злодюга і присікається. Не подарую. До суду!...—Зачекай, — сказав Матвій. — Не прися одразу до суду. Так усе село проти тебе піднімеш; тепер колеса бють, після зачнуть вікна, а далі і червоного півня пустять на тебе. Краще зробім так: бачили ви, яка у них криниця? Срам, не криниця. Ковбаня в багні, до якої ні під'їхати, ні підійти. Вік живуть тут, а навіть порядної криниці не зроблять. Давайте, зберемося, всі, набемо каміння, зробимо цимбрини й опорядимо так криницю, що вони навіть не сподівалисяб...

Тить, а за ними ще дехто підняли голос: — Так. У нас своєї роботи нема... Йди ще й їм криницю опорюй.

— Не їм, а собі. Не повідлітають тобі руки, коли на пів дня до громадської роботи прикладеш їх... Я піду до старости і перебалакаю... Але до праці всі. Інак не беріться...

І Матвій вдався до старости. Це хитрий, невеличкий, з широкою лисиною чоловік. Дуже „премиленний", любить чарчину, куму Пріску. Хатина старосвітська в зруб, присіла до землі, як квочка, Матвій увійшов і лобом у сволок дістав.

Так і так. Я от, мовляв, до вас по ділі. Маємо недорозуміння. Ваші люди не дають нам води. Опісля ми матимем свою воду, але поки що, вам звісно...

... і Матвій поділився зі старостою своїми намірами.

— Еее, — заспівав староста. — Цим ви наших мужиків не купите.

— Як то не купите? Ми і не думаємо їх купувати. Але ж...

— Чекайте, дядьку Матвію... Чув я вже про вас і знаю вас. Знаю, що ви думаете. Але то у нас вже з давна давен так водиться: люди наші не люблять того, хто щось нове заводить... Хай навіть воно добре, розумне... А не люблять... От так не люблять і вже. Але... Чекайте, чекайте... Я ще не доказав. Але коли ви хочете їх зискати, зберіться собі гуртом, прийдіть гарненько до нас на сход, поздоровтесь, подайте руку, тому слівце, тому друге, того за полу і: — Ану, там куме, свате чи чорте, зайдем он до шкальні... Та по шкалику, та по другому... Оо, тоді інша справа. Тоді за вами горою... Ій-бо! — дрібно і хрипко зареготав староста.

Матвій поворушився на лаві. Хотів видно щось сказати і його дебела рука, що лежала на коліні, нервово здригала.

— Але ж я так думаю, що коли чоловік говорить в толк, коли має на думці діло... — Ее, чуєте!... — перебиває староста. — Не в ділі справа. Люд наш любить метушню, гармідер... Вони пізніше зроблять по вашому. Вони зрозуміють, що зерно, а що полова, але ніколи не дадуть вам знати, що то від вас вони навчилися. Коли б це був, скажемо, Жид або пан, або Москаль... Оо, це що іншого. А свому не дадуть віри. Не дадуть... То будьте певні. Тому наші розумніші люди, коли хочуть когось переконати одразу: — то, знаєте, як каже Мошко Срулевич, так і так було б дуже добре... І повірять. Бо то Мошко Срулевич сказав, а не якийнебудь Іван, Матвій чи Дмитро. Тому розумніший Іван, або Матвій і мусить завжди отим чужим імям прикриватися. Мусить завжди свою думку чужими устами сказати. Так, так... Не вірить наш народ собі... Не вірить...

— Я думаю, що наш народ тільки тому вірить, хто вміє його гнуздати...

— Аа, то так... І сказав би, не вірить, а боїться. Так і шукатиме менту, щоб потайки влучити вас... От ви сказали каміння набете. Де набете? У нас? Під горою? Думаєте, наші люди вам дозволять? Ого! Вони вам такий крик піднімуть, що тільки тримайся. А де, скажуть, вівці будемо пасти? Куди вижену гуску? Прийшли і все хочуть зогидити! А через пару років, будете бачити, самі будуть там камінь бити, де вам тепер забороняють.

— Так то!... — і староста смішним кивком голови підтвердив свої розважання. Він навіть, видно, гордився своїм розумом. Матвій цілком поважно слухав уже, що той казав. Нарешті Матвій промовляє:

— Так то воно, так. Маєте ви правду. Але сурьозна людина буде терпіти, а на підлизування, підкуп не піде... Буде товктися, битися, боротися, але чесним ділом доведе свою правду. І народ наш також не дурний... Розумний народ!... Але... Ну, якийсь такий, якби вам сказати, недовірливий... Ніколи сам по собі не був. От що... Й необразований, непросвіщений... Візьми його, пхни, покажи тільки кінець... Одразу схопить і піде. От ваші люди... Прийшли ми сюди і почали під плуг садити бараболю: Ваші люди кричали! — Та вам так один бурян вродить... Та ви ніколи не матимете ж бараболі. А я й кажу: дома у себе ми завжди так садили і мали досить бараболь. Під плуг скорше і справніше. Під заступ стільки не насадили за день, як під плуг... То то, кажуть, було у вас. У вас мабуть земля ліпша. Боже мій! Ліпша земля... Та тут земля первий сорт. Треба тільки виробити. Підіть он на наші поля. Бараболя в пояс поросла. Так саме, як пшениця. Казали, не росте пшениця. Сіяли тільки на городі. А ми он посіяли на полі і росте. Та ще й як росте.

— Ну, от, — розводив руками староста. — Маєте правду. Будете бачити, що по кількох роках і бараболю під плуг садитимуть, і оборюватимуть по вашому, і пшеницю сіятимуть, але тепер ми цього не признаємо за добре. Не можемо. Може воно таки добре, але... Знаєте... Не спитавши броду... Ну? Неправда...

— Ну, але я у вас засидівся, — каже Матвій і зводиться. Там стільки того діла, а я тут тари-бари розводю... Так все таки, старосто, як ви думаєте?

(Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

„ПОЛЬСЬКІ ДЕМОКРАТИ".

„Польські демократи збираються" — доносить „Ню Йорк Таймс".

Очевидно, це не телеґрама з Варшави або з іншого міста Польщі. Це телеграма з міста Йонкерс, стейт Ню Йорк, Злучені Держави.

Збори правдивих польських демократів у Польщі були би неможливі. Навіть, якби в Польщі де були правдиві демократи.

РОЗБИРАЮТЬ ПОДРУЖЖЯ.

Д-р Е. Ловел Келі, професор психольоґії в стейтовій колеґії Конетикоту, збирається шукати рецепти на подружє щастя.

Думає він іти за цею рецептою до самих жерел. Отже буде допитуватися самих подружених людей, що їм приносить щастя. Наприклад, хоче питатися високих ростом людей, чи їм приносить щастя дружитися з високими, а самохвальків, чи їм приємно побиратися з самохвальками. І так далі.

Щодо шукання рецепти на щастя в самих подруґів, то це видаи незла думка. Тільки трохи небезпечна: відомо, що хто жінку й чоловіка про щось подібне питає, готов собі біди напитати.

Тих, що про свої подружжя готові говорити, не треба аж питати: вони про них самі публично говорять.

ПОДРУЖЖЯ САМОХВАЛЬКІВ.

Щодо подружжя самохвальків, здається, без розсліду можна згори сказати, що воно не може бути щасливе, бо кождий самохвалько сподівається від подруга, що другий його буде хвалити, а не він другого.

У нас говорять анекдоту про дочку, що запевняла матір, що нас люди страх хвалять. Та як? питалася здивована матір. Та так, каже дочка, я вас, а ви мене.

Здавалосяб, що можна би на таких основах збудувати щасливе подружжя. Але чи можливе це? Ледво, чи можливе. Як можливе, то ще ніякий самохвалько цього не пробував.

Подружжя самохвальків, як подружжя себелюбів: Як можуть погодитися два себелюби, з котрих кождий хоче з подружжя більше скористати від свого подруга?

ДАВ ДОКАЗ.

Перед судом у Лінчбурґу, в стейті Верджінія, відбулась оноді розправа на основі позву якоїсь пані Берті Кон проти одного підприємства за відшкодування в сумі 5,000 долярів за те, що вона зїла куски скла, замішані між „пінатсами", які вона купила в крамниці пізваного підприємства.

Пізваний поставив між свідками д-ра Мозбія Ґ. Перова, директора місцевого уряду публичного здоровля, на доказ, що людина може зїсти кусочки скла в невеликій скількости без шкоди для свого здоровля. Щоби потвердити своє твердження, д-р Перов узяв скляну шибку, вкусив кавалок, розхрупав і ковтнув. Пізваний виграв справу.

Нагадується популярна серед Москалів анекдота про суд над пекарем, у якого хлібі, як говорив прокуратор, знайшли таргана.

„Що ви на це?" питається суддя пекаря.

„То не тарган, пане судде, каже підсудний.

„А щож таке?" кричить прокуратор. „Подивіться самі. Ось вам".

Пекар узяв таргана на руку, оглянув уважно й каже: „То це в вас тарган? Таж то родзинка, пане прокураторе". І він поклав собі його розважно на язик і ковтнув.

Суддя, кажуть, звільнив пекаря. Та звільнив його не тому, що був переконаний, що це справді була родзинка, а тому, що як пекар зїв таргана, то вже не було доказу його вини.

ЩО ЮНІЯ, ТО ЮНІЯ.

На конвенції Американської Федерації Праці що відбувалася два тижні в Атлантик Сиіті, Ню Джерзі, зчепилися до бійки Джан Луис, президент майнерської юнії, і Вилієм Гочесон, президент столярської юнії.

Це була ілюстрація цеї правди, що слово „юнія" — латинське слово, що значить „злука". Справді це була така добра злука, що треба було кількох людей, щоби розлучити Луиса від Гочесона.

Трохи пізніше показалося, що злука панує не тільки між Луисом і Гочесоном, але й між Гочесоном і членами столярської юнії, бо Луис дістав телеграму, в котрій писалося: „Ґратуляції. Дай йому ще раз так. Підписано: члени столярської юнії".

ПЕРШИЙ ДОБРИЙ ВИСЛІД ВІЙНИ.

Телеграфують з Риму, що ґенерал Емільо де Боно, командант італійського війська у війні проти Етіопії, видав розпорядок, на основі котрого звільняється з рабства всіх етіопських рабів, що живуть у частях Етіопії, тепер окупованих Італією.

Це, що Етіопці дістали свободу, можна вважати першим добрим вислідом війни. Якби так ще надано свободу Італійцям, то війна може й оправдалась би.

ЧИ Є ВИЩІ РАСИ?

Бехтерівський Інститут у Москві каже, що він розслідив мозки понад 500 осіб ріжних рас та переконався, що „буржуазна теорія" про вищі й нижчі раси не основується на правді.

Тільки, чому це саме буржуазна теорія? Чи московські большевики не заставляють немосковські народи вживати „вищої" московської мови? Чи не підсуває думка про вищу мову думки про вищість московської раси?

ЖІНКА У СТАРОВИННИХ ГРЕКІВ ТА РИМЛЯН

Часом люблять говорити про ступінь культури, поступу й розвитку цього чи того народу на основі становища жінки — як далеко поступила вона на шляху свойого визволення. В деяких народів, головно у східних, де панує ще поліґамія, себто багатоженство, жінку цінять тільки як джерело розкоші, як, так би сказати, прилад для родива дітей, корисний і потрібний для першого виховання — і крім того, цінять її як робітну силу.

Коли так дивитися на жінку, то між становищем її у старовинних Греків і в Римлян величезна ріжниця. Подивимося насамперед, як воно було у Греків.

За приклад я беру постать Пенельопи з Гомерової Одисеї[1]. Живе вона в окремих жіночих кімнатах на горищі. Не є це якийсь магомеданський гарем, а проте це кімнати відділені від кімнат чоловіків. Займається, зі своїми служницями-рабинями, головно домашніми працями: тканням, плетивом, тощо. Надолині, в чоловічих кімнатах, бенкетують гості, її женихи. Коли синові Телемахови чи женихам хоче вона щось сказати, сходить зі своїх кімнат у супроводі двох служниць надолину до чоловічих кімнат, до т. зв. „мегара", скаже своє й вертається. До тогож син часто докоряє їй, щоб, мовляв, не встрявала в чоловічі справи.

Це так було за часів Гомера. Але й пізніше життя жінки мало чим змінилося. Вона не мала волі — товаришувати з чоловіком. Їй залишалося все товариство жінок, служницьрабинь, дітей, синів, доки не виросли або не забрав їх рабвиховник. Тимто й освіта жінок залишилася позаду, тимто й жінка була виключена від публичного, громадського життя, тимто не могла вона мати ширшого світогляду.

Те саме каже й Ксенофонт[2]), мовляв, жінка добра тільки на те, щоб вести дім і родити дітей. Таким чином жінка як дружина відчужувалася від свойого чоловіка. Цим пояснюється той вплив, що його мали деякі жінки-гетери, себто „товаришки", „приятельки", на визначних людей, напр., така Аспасія на Перікля[3]). Не диво. Такі гетери були високо освічені, мали широкий світогляд, брали участь у громадському житті, в розмовах про громадські справи з чоловіками, — а цього всього громадські діячі не могли знайти у своїх жінок-дружин, які не мали зрозуміння для громадської діяльности своїх чоловіків. І саме діяльність таких жінок-„гетер" як Аспасія мала за наслідок, що ми можемо говорити в тих часах про перші, ще неуспішні проблиски „еманципації жінки", себто, її визволення, волі. Звичайно вказують на жінок у Спарті, що їх становище було в порівнанні зі становищем інших грецьких жінок далеко ліпше. Та з давнім становищем жінки Греки, н. пр., Атенці, були зжилися, і спроби „еманципації" багатьох їх разили, як це бачимо, н. пр., із комедій Арістофана[4]), що викпив усіх еманципанток.

А проте не можна сказати, щоб Греки не шанували жінок-дружин та матерей. Узятиб тільки таку постать у грецькій давній вірі, як, напр., Гера — вона вказує на глибоку пошану, що нею тішилася в Греків жінка-мати.

Це вже проблиски кращого майбутнього, що його бачимо в Римлян, це дальший ступінь розвитку у становищі жінки.

Правда, римський закон держав жінку у залежности, передусім від батька (patria potestas!), а потім від чоловіка, що мав над нею владу (potestass), так, що вона законно не могла мати навіть власних грошей, жила вічно на правах недолітнього. Це наслідки — строгого додержавного одідиченого патріярхату[5]). При цьому не слід забувати, щої й син був, як довго батько жив, під його владою, хочаб він був і найвищим урядовцем, консулем.

Але це був тільки закон. Бо звичаї були зовсім інші, ніж у Греків. Щоденне римське життя було цілком відмінне від грецького. Жінка не сиділа в „жіночих кімнатах", таких кімнат узагалі не було, вона була дійсною „панею дому". Говорила з чоловіком про все, говорила і про громадське життя; як гості приходили, то жінка сиділа при спільному столі, де про в с е говорять. Тимто римська жінка не залишилася темною, неосвіченою, а могла бути й була правдивою дружиною чоловіка, що ділить з ним його жаль і втіху. Тимто вона могла як слід виховувати діти, як ми це бачимо на світлому прикладі Корнелії[6]). Такі жінки, як, напр., така Аррія, жінка стоїка[7]) Цециліи Пета, є дійсно предтечею наших поглядів на життя. Коли відкрили змову на цісаря, і Пет[8]) мусів умерти, вона хотіла разом з чоловіком умерти, проколола себе й подала Петови штилет зі словами: "Paete, non dolet" (Пете, не болить).

Що пізніше, при загальнім упадку моралі в римськім життю, ця надто велика воля могла дати такому Марціялеви або Ювеналеви[9]) привід до їх сатиричних жартів, то це розуміється само собою, але це тільки ознака тодішнього зіпсованого римського життя. — („Життя і Знання").

---

[1]) Гомерова „Одисея" — відомий оповідний віршевий твір з 1000 років перед Христом, оповідає про блуканину грецького лицаря Одисея світами після зруйнування Трої. Блуканина ця тяглася цілих 10 років. За той час до Одисеевої дружини почали залицятися ріжні молоді князьки й силували її, щоб вона котрого з них вибрала собі за чоловіка, бо, мовляв, Одисей уже не жиє. Та Пенельопа (Одисеева жінка) залишилася вірною чоловікови, діждалася повороту Одисея, який поборов усіх залицяльників і злучився з дружиною. Про це все теж оповідає „Одисея".

[2]) Ксенофонт, грецький письменник, історик і фільософ, а також полководець (430—352 до Христа), один із учнів Сократа.

[3]) Перікль, провідник атенської демократії (493—429 до Хр.), правив Атенами від 445 р., прикрасив місто дуже гарними будівлями, збудував пристань (Піррей), обклав місто мурами, зробив багато до атенської культури.

[4]) Арістофан, найславніший атенський (і грецький) автор комедій (450—385 до Хр.), висмівав політичні помилки своїх земляків, які виростали, на його думку, з демократичного устрою (де правив увесь нарід) держави. Комедія, де Арістофан висміває жінок, що нібито перебрали владу держави у свої руки, зветься „Екклезіядзузи" (Вічевички).

[5]) Патріярхат (грецьке слово) — влада батька.

[6]) Корнелія була матірю двох визначних римських діячів, братів Ґракхів († 110 р. до Христа); смерть синів зносила з великим душевним спокоєм; була це одна з найбільш освічених Римлянок.

[7]) Стоїки — грецькі фільософи, що чисте думання ставили на службу практичному життю; вони звертали увагу на практичну фільософію.

[8]) Було це 42. р. по Христі за цісаря Клявдія; Пет довго вагався, чи себе вбити (такий наказ дістав він від цісаря) — та дружина своєю смертю додала йому відваги.

[9]) Марціяль (M. Valerius Martialis), що жив 40—102 р. по Христі в Римі, та Ювеналь (D. Iunius Iuvenalis), що жив 60—140 р. по Христі, змальовували у своїх насмішливих, глумливих віршах моральний занепад римських великих панів і достойників.

— А то пані Шапарчукова сплетниця раз!

— Чому?

— Бо всі новини про знайомих, які я їй розповідаю, то вона вже знає!

— Правду сказати, то я мав вирвати лиш один зуб, та дентист мусів мені вирвати й другий.

— Також був зіпсутий?

— Ні, лише лікар не мав мені видати з десятьох долярів.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ГАРТФОРД, КОНН.

З відчиту ген. Капустянського.

Місто Гартфорт, Конн., влаштовувало цього року від двох місяців великі паради в память 300-літнього ювилею заложення стейту Конетикот.

Не менше радісно перебув цієї хвилі й наш український нарід, що мешкає в стейті. А найбільше радісно переживали українські мешканці столичного міста Гартфорд, що на виступі в Колт Парк Павільоні дня 15. вересня осягнули перше признання, як свідчить чисписне овідомлення "The Hartford Courant" з дня 16-го вересня. Не менше признання і славу осягнули ми теж в поході великої паради, яка відбулася дня 12. жовтня.

На закінчення тих кількох памятних днів українська громада, а зглядно відділ 5-тий О.Д.В.У. міста Гартфорду, уладила дня 13. жовтня ще одно велике свято українських Героїв, на котре запросили з відчитом шановного гостя, ґенерала Капустянського.

Пана ґенерала привитав на стації гром. П. Драпак, предс. 5-го відділу О.Д.В.У. Перед церквою, куди подалися, привитали п. ґенерала жінки Червоного Хреста О.Д.В.У. і впровадили його до церкви.

По Службі Божій о. Обушкевич відправив панахиду за душі героїв-революціонерів, що впали в боротьбі за волю України. На цю тему виголосив священик проповідь, підносячи велике значіння революційної боротьби з ворогами за самостійність і соборність українських земель та захотів Українців до моральнього і матеріяльного піддержання в дальшій боротьбі за волю України тих, що ту боротьбу ведуть і тії боротьбі помагають.

В годині 3 пополудні прибув п. ґенерал до української ґалі, яку застав виповнену народом. Привитали його бурею оплесків і словами „Слава Україні!" Потім предсідник місцевого відділу О.Д.В.У., гром. Драпак, відкрив свято короткими словами і представив п. ґенерала. Опісля покликав до переправадження цього свята гром. В. Калину з Ансонії.

Гром. Калина покликав на секретарів панну С. Кундис і гром. Л. Апановича, а потім попросив п. ґенерала до слова.

Ген. Капустянський говорив на тему: "Пляново-організаційна підготова збройного виступу проти ворога в давнину і тепер". Прелеґент сягнув в історію боротьби Сагайдачного проти Ляхів, а потім у пляниву, добре зорганізовану підготову Б. Хмельницького і його побіду над Ляхами, пояснюючи подрібно стратеґічні пляни Хмельницького. А потім по короткій перерві перейшов до теми: „Чи можливий наш виступ проти наших ворогів на випадок якогось заворушення в Европі". Тут обговорив п. ґенерал сили Польщі і Московщини, проти яких малиб ми виступати. Подано їх силу, їхнє технічне модерне озброєння, але також і підкреслено їхні слабі сторони. Годі вичисляти подрібно ці справи, які обговорено, а між якими були відповіді на такі питання: силові фактори у війні, значіння скількости людей у війні, роля матеріяльних допомічних чинників, значіння сільсько-господарської продукції, будування сирівців, індустрія, воєнне значіння шляхів, багатство краю як силових чинників у війні. Та найголовнішим і найважнішим чинником у нашій боротьбі буде любов до своєї батьківщини і його наші вороги найбільше бояться. Вони знають, говорив п. ґенерал, що ніколи вже не діждуться того, щоб ми проливали свою кров за тих, що нас гнобить. Вони знають, що ми стоїмо проти них. Внутрішнє положення відграє найбільшу ролю у війні. Бо на перший поклик мобілізації можуть повилітати в повітря мости і магазини з амуніцією, а це є найбільшою потребою в початках мобілізації.

На цім закінчив п. ґенерал свій реферат, котрого всі вислухали спокійно і тихо впродовж двох годин. Тільки час від часу знімалась буря оплесків.

Потім предс. Калина подякував п. ґенералови за його такий цінний реферат, а публиці за її чемне поведення і спокійне вислухання цінного реферату. Потім попросив публику зложити жертви на визвольну боротьбу, представляючи притім інші народи, що помагали своїм братям здобувати волю батьківщини. Його бесіда увінчалась успіхом і чесні громадяни і гості зложили $78, які по відтягненню малих розходів вислано на призначене місце.

Опісля забрав голос п. Дроботій з Ню Йорку на тему „Організування молоді" і візвав матерей, щоб вони більше старалися про це, щоб їх діти не ходили Бог зна якими дорогами, але щоб ставали в ряди молодих українських націоналістів.

Потім говорила пані К. Яросевич, взиваючи своїх сестер-жінок, щоб самі вписувались в ряди Червоного Хреста, як також, щоб заохочували до цього своїх дітей.

Ще говорив молодий хлопець Яросевич, взиваючи своїх молодих товаришів і товаришок до заснування молодечого відділу українських націоналістів у Гартфорді.

При кінці забрав голос гром. П. Драпак і подякував пану ґенералови за його цінний реферат, громадянам з Гортфорду і стороннім гостям за їх присутність, а о. Обушкевичеви за його патріотичну промову в церкві.

Потім відспівали „Ще не вмерла Україна" і відчит закінчився, а люди в добрім настрою розійшлися домів.

Стефанія Кундис,
Леонтій Апанович,
секретарі.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

НОВЕ ВІДКРИТТЯ.

Відома річ, що найбільшим кроком вперед ступає тепер хемія. День і ніч працюють у лябораторіях ріжні вчені та дослідники, а вислідом цього являються щораз нові здобутки. Як вислід такої праці появився тепер на ринку новий продукт, який знайшов уже примінення як у домашнім ґаздівстві так і в промислі. Цим новим відкриттям являється білий як сніг порошок, котрий є значно практичніший від мила тим, що містить особливі складники, котрі моментально розпускають товщ, як тільки з ним зіткнуться. Знаним є, що всякий товщ є, так сказатиб, тим цементом, котрий держить цілко бруд. Щоб усунути цей бруд, треба розпустити товщ. Справді це завдання сповняє мило, але що й мило має досить товщу, тому його ділання є тільки частинним, а ніколи повним.

Та цей новий порошок не тільки що розпускає і найсильніший товщ, але ще й розпускає товщ мила, коли його додати до води з милом.

Завдяки цій власности цей порошок знайшов велике примінення у домашнім пранню й чищенню, як також у ріжних молочарнях, фабриках і т. д.

Іншою доброю прикметою цього порошку є це, що він мягчить навіть найтвердшу воду, а тверда вода є майже неможлива до вживання при пранню або чищенню.

З огляду на ті прикмети цей порошок здобуває собі дуже широку популярність, і певно вже недалекий час, коли буде в кождій хаті. На ринку цей новий порошок продається під принятою назвою **ТАРСОН.** Ог.

Женка має виїхати на довший побут на літнище. Питається чоловіка:

— Чи знаєш, за скільки відходить мій поїзд?

Чоловік: Так. За чотирнацять годин, 13 хвилин і 25 секунд.

— То пан доктор думають, що я повинна кілька днів остатися в ліжку?

— Не конче, зате радив би я, щоб пані зробили це кілька ночей.

Жінка: Як ти був моїм нареченим, ти все говорив до мене: „Нарешті ми самі!" Тепер ніколи так не говориш.

Чоловік: Говорю, та тих слів не чуєш!

— Не уявляєш собі, яка то розкіш жити на селі. Сиджу собі тут уже три тижні й зовсім не скучно мені!

— Щож ти робиш?

— Їжджу до міста!

ВІД ЧОГО ЛЮДИ МРУТЬ.

Хоч Переписне Бюро проголошує незначне збільшення скалі смертности у Злучених Державах на протязі останнього року, то одначе запримічено, що в багатьох найновіших випадках скаля зменшається.

1934 року було загально 1,396,903 смертей, що припадало по 11 на кожну тисячу населення, коли попереднього, 1933, року скаля виносила 10.7 на тисячу людности.

Між поодинокими недугами передовий список творять недуги рака, котрі позбавили життя 140,000 людей, що припадає по 111.3 осіб на кожних сто тисяч населення, супроти 107 осіб у 1933 році.

Хвороби „миокардії" (в циркуляційній системі) були другими з черги, близькі перших, зі скалею 108.1 на сто тисяч населення, а дальше йшли кровотоки мозку, зі скалею 85.5 на сто тисяч людности. Запалення легенів та горла забрало звиш 96,000 жертв, що становило скалю 76.5 на сто тисяч населення.

Великі здобутки осягнено через науку та медицину, головно у двох загально знаних хворобах, а саме туберкульозі та інфлюенції. Коли звиш 71,000 померло від усіх родів туберкульози, смертна скаля понизилася з 56.4 у 1932 році на 53.6 у 1933, до 51.2 у 1934 р. Ще більші здобутки осягнено у випадках інфлюенци, бо смертна скаля впала з 30.9 у 1932 році, 26.4 у 1933, до 17.3 на сто тисяч населення у 1934 році.

Ці звичайно застрашаючі хвороби дітей, як тиф, шкарлятина, коклюш та дифтерія, значно понизились у смертности, а зате на вигляд звичайна та легка недуга кору зросла майже втроє в пропорції до 1933 року.

Ця невідома кровна хвороба, звана „люкемія", зробила скорий крок уперед у своїх випадках смерти на протязі трох останніх років. В результаті впали жертвою майже пять тисяч людей минулого року.

Занотовано загально 132,000 смертей через насильства та нещасливі випадки у 1934 році, котрих скаля збільшилася за попередні два роки. Було трохи більше як 12,000 душогубств та звиш 18,000 самогубств, що в обох випадках виказує спадок від попередніх двох років. З другої сторони, смертність через нещасливі випадки зросла з 91,000 у 1933 році на звиш 101,000 у 1934 році. Найбільше число тих випадків походить з падання, потовчення та засипання землею.

ФЛІС.

Пане кельнер, як довго у вас пиво не буде зимне, ніякий гість не загріє у вас місця!

Знайомі.

— Ми, здається, бачилися в цирку?

— Можливо, а в якій клітці ви сиділи?

З МУРИНСЬКИХ ОПОВІДАНЬ

Чому жінка має слухати чоловіка.

Зпонатку Бог хотів випробувати серце мужчини та серце жінки. Тому взяв мужчину на бік, дав йому ніж і сказав:

— Слухай, цієї ночі, як твоя жінка буде спати, втнеш їй голову.

Добре.

Мужчина відходить сумний та роздумує: Відтяти голову жінці! сестрі! годі! Ніколи цього не зроблю! І вкидає ніж у ріку: Постановив сказати, що згубив.

Жінка також відходить. Потім, як настала ніч, бере ніж і йде вбити чоловіка, який спить. Зявляється Бог і каже:

— Нещасна! коли маєш таке лихе серце, вже ніколи в твому житті не доторкнешся заліза. Твоє місце в полі та при вогнищі.

— А ти — сказав до мужчини — тому, що ти добрий, заслугуєш на це, щоби бути паном і володіти зброєю.

Про мужчину та чотири жінки.

Вони любилися дуже та проводили вечорі на спільних гутірках. Одної ночі, як говорили про ворога, що на світанку мав напасти на їх село, юнак сказав: „Коли, як зачувати, вороги завтра надійдуть, убю їх ватажка". Його наречена сказала: „Я не вірю тобі, та колиб це сказав твій приятель, я повірилаб". Приятель сказав: „Завтра на коня не сяду". На це тамтой: „То позич мені твоєї списи!" Приятель відповів: „О! списа то дрібничка, маєш!"

Як спали, надійшли вороги. Юнак вибрався із приятелевою списою. Переміг ворогів і пробив їх вожда. Ворог утік і забрав зі собою вбиту в тіло спису.

Воївники верталися до дому та в честь юнака вдаряли в там-тами, били в бубни та трубіли в труби. Юнак вернувся до себе до дому.

А люди в селі сказали королеви: „Як думаєш винагородити цього молодого воївника за його відвагу?" Король відповів: „Я знаю добре, що зроблю". Казав принести бубу та наложив йому на рамена аж по шию. Казав принести міліон каврисів і подарував їх йому; казав привести сто волів і дав їх йому.

Тоді приятель став завидувати та спитав його: „Де моя списа?" Юнак сказав: „Твоя списа? Осталася в тілі ватажка наших ворогів, які втекли". Приятель сказав: „Га, га, га! Віддай мені мою спису". Юнак сказав: Дам тобі сто тисяч каврисів". Тамтой відповів: „Що мені з твоїх сто тисяч! Списа! Ось чого я хочу!" „Слухай, поділимося волами. Дістанеш половину". „Та я не хочу твоїх багатств. Хочу списи".

Тоді юнак сказав до нареченої: „При божій помочі принесу йому завтра спису". Дівчина відповіла: „Поїдемо разом. Коли задля дурної списи хтось хоче наразити твою добру славу, то я хочу, щоб ми поїхали разом".

Раннім ранком вибрався, бо не хотів, щоби з ним їшла наречена. Та вона запримітила його, поспішила за ним і кричала: „Зажди, візьми мене ззаду на коня, бо коли маєш умерти, то я хочу, щоб ми вмерли разом". Так добилися обоє до ворожого села.

Під самим селом побачили багато дівчат, що купалися в ставі. Ці дівчата, то були дочки ватажка. Найстарша з них, яку над усі батько любив, сказала: „Відкіля ти, юначе?" А він на це: „А ти чия дочка?" „Я дочка короля". Юнак сказав: „Не знаєш мене? То я пробив твого батька, а тепер приходжу по мою спису". Вона відповіла: „Ходи зо мною, я дам тобі мою спису".

Тоді юнак оставив під селом цю дівчину, з якою прийшов. Потім пішов за дочкою короля аж до воріт королівської хати. Двораки питалися: „Відкіля приходить цей чужинець?" Він їм не відповів і вона також не відповіла. Ввійшла в хату, зібрала багато спис і сказала: „Дивися, чи між ними знайдеш спису, якою ти пробив мого батька". Він відповів: „Тут нема її". Віднесла їх і принесла інші. Так тричі. За третім разом побачив свою спису та сказав: „Це оця!" Взяв її. Тоді вона сказала: „Зажди, хай віднесу тамті та вернуся".

А як вернулася, сказала: „Люблю тебе, забери мене зі собою тай їдьмо разом. Та як ти мене візьмеш, я стану кричати: „Ігу! Ігу!" й казати-му: Ось цей, що пробив мого батька списою, а тепер приходить забрати мене. Мерщій, мерщій, сідайте на коней!" Юнак посадив її позад себе на сідлі, а вона кричала: „Ігу! ігу! ось цей, що пробив мого батька. Тепер забирає мене на коні!"

Покинув село та забрав по дорозі дівчину, цю, з якою був приїхав!

Тоді люди з села сіли на коней, пустилися за ним у погоню та здогонили його. Відігнав їх. Вернулися. Відігнав їх знову. Вернулися ще заз, щоби схопити його над рікою.

Тоді сказав до перевізника: „Мерщій, мерщій! Дай мені втекти!" Перевізник відповів: „Не перевезу тебе, коли не даш мені одної з цих дівчат". Та перевізникова дочка вбила батька й перевезла юнака разом із обома дівчатами. Потім сказала: „Я кохаю тебе та щоб ратувати тебе, я вбила рідного батька". І додала: „Забери й мене! Їдьмо!"

Потім юнак пішов під грубе дерево та поклався. А три дівчині вчинили, що заснув і вмер. Стали плакати над ним. Зявилася молода богиня та спитала: „Чого так плачете?" Відповіли: „Дивися! наш чоловік помер!" Богиня відповіла: „А коли віджие, буде належати до нас чотирох?" Відповіли: „Годимося, щоб наш чоловік належав до нас усіх чотирох". Тоді богиня звогчила його своєю слиною і він підвівся. Вони спиталися: Зпоміж нас чотирох котру ти вибрав би як першу жінку, як найбільш кохану?"

Відтоді радять над тим і до нині невідомо, котра має бути перша.

Ось воно як!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Причина.

— Ти знаєш, що Ромкови втекла жінка?

— Ну, а він, що на це?

— Тепер вже трохи заспокоївся, але зпочатку ми думали, що бідачисько здуріє — з радости.

ТАРЗАН І ОГНЕННІ БОГИ. (10)

Як лейді Бет опустилася скоропадом до дна кратеру, тубильці впали на коліна. Як вони пізнали під великою немовби хмарою людську постать, Ніярх підняв угору руки наче до молитви, а потім дістав епілептичного нападу.

Крики Баалійців, змішані ознаки страху й захоплення, піднялися вгору, як дівчина впала на землю. Вона скоро зісунула з себе шлиї скоропаду та станула, дивлячися на них. Юрба числила яких 500 людей. З них може 40 лежали на землі, кидаючися в конвульсіях.

Лейді Бет була здивована. У серцю Африки вона попала на оселю білих людей. Природно, що вона не знала дивної історії, яку пережили ці люди від першого Ніярха, що втік з Вавилону 2,300 літ тому.

Вона не бачила в них ніякої зброї, але по їх огидних епілептичних обличчях пізнала, що вони здібні на страшні жорстокости. І вона пригадала собі з жалем, що цей кратер, яких 5 миль у промірі, оточений з усіх сторін солідними стінами. Не було виходу.